

ΔΗΜΟΣΙΕΥΤΗΚΕ ΣΤΑ: ΠΟΙΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ ΝΒ (2002) σελ. 949-950.

Υπεξαίρεση στρατιωτικών πραγμάτων κατά τη διάταξη του άρθρου 147 του Ν.2287/95 (Στρατιωτικού Ποινικού Κώδικα).

(Σε ποιου την κυριότητα ανήκουν υπεξαيرهθέντα χρηματικά ποσά που παραμένουν στις Στρατιωτικές Διαχειρίσεις ως αποτελούντα προϊόντα συμψηφισμών οικονομικών οφειλών στρατιωτικών προς έτερους δικαιούχους φορείς)

Παναγιώτη Κρεμμυδιώτη
Αντεισαγγελέα του Αεροδικείου Αθηνών

Ανέκυψαν συχνά στην πράξη περιπτώσεις τελέσως της αξιόποινης πράξεως της υπεξαίρεσεως στρατιωτικών πραγμάτων από στρατιωτικούς Διαχειριστές, οι οποίοι ενεργούσαν κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους. Ειδικότερα, δεν είναι μικρός ο αριθμός ανάλογων περιπτώσεων που αφορούν υπεξαίρεσεις χρηματικών ποσών, τα οποία παρέμεναν σε στρατιωτικές Διαχειρίσεις ως προϊόντα συμψηφισμών οικονομικών οφειλών κυρίως προσφάτως αποστρατευθέντων στρατιωτικών προς ετέρους δικαιούχους φορείς. Ο καθορισμός του προσώπου στην κυριότητα του οποίου ανήκουν τα υπεξαيرهθέντα αυτά χρηματικά ποσά κατά το ανωτέρω στάδιο είναι σημαντικός, καθόσον, σύμφωνα με τα οριζόμενα στη διάταξη του άρθρου 147 του Στρατιωτικού Ποινικού Κώδικα (στο εξής ΣΠΚ), από αυτό εξαρτάται εάν η συγκεκριμένη αξιόποινη πράξη έχει πλημμεληματικό ή κακουργηματικό χαρακτήρα, εφόσον τελείται από στρατιωτικό υπόλογο. Στο ζήτημα αυτό ο χαρακτηρισμός του εγκλήματος της υπεξαίρεσεως δεν εμφανίζεται ενιαίος από τους κ.κ. Εισαγγελείς των Στρατιωτικών Δικαστηρίων, γεγονός που παρέχει την αφορμή για την παράθεση των κατωτέρω συλλογισμών.

Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 147 § 1 του ΣΠΚ και 375 του ΠΚ προκύπτει ότι τιμωρείται ο στρατιωτικός που διαπράττει υπεξαίρεση πραγμάτων τα οποία ανήκουν στο κράτος ή σε στρατιωτικό. Από δε το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 147 §§ 1, 4 του ΣΠΚ και 375 του ΠΚ προκύπτει ότι

τιμωρείται ο στρατιωτικός υπόλογος που διαπράττει υπεξαίρεση πραγμάτων τα οποία ανήκουν στο κράτος και του έχουν ανατεθεί για φύλαξη, διαχείριση, διανομή ή παράδοση. Το έγκλημα της υπεξαίρεσεως στρατιωτικών πραγμάτων δεν είναι γνήσιο στρατιωτικό, αφού κατά κύριο λόγο προσβάλλει το έννομο αγαθό της ιδιοκτησίας και κατά δεύτερο της στρατιωτικής υπηρεσίας¹.

Η έννοια του στρατιωτικού υπολόγου δίδεται από τη διάταξη του άρθρου 21 § 2 του ΝΔ 721/70 “Περί οικονομικής μερίμνης και λογιστικού των Ενόπλων Δυνάμεων”. Σύμφωνα με τη ρύθμιση αυτή, δημόσιος υπόλογος είναι ο στρατιωτικός ή άλλο πρόσωπο εντεταγμένο στις ένοπλες δυνάμεις, στο οποίο ανατέθηκε μόνιμα ή πρόσκαιρα η διαχείριση με διαταγή, καθώς και τα προαναφερθέντα πρόσωπα σε περίπτωση που ανέλαβαν χωρίς διαταγή τη διαχείριση χρημάτων, υλικών, εφοδίων, εγκαταστάσεων ή άλλων περιουσιακών στοιχείων των ενόπλων δυνάμεων. Στην πράξη οι στρατιωτικοί ορίζονται Διαχειριστές δυνάμει Ημερήσιων Διαταγών των μονάδων όπου υπηρετούν².

Όποτε είναι δεδομένη η τέλεση της υπεξαίρεσεως από στρατιωτικό υπόλογο, είναι κρίσιμο να ερευνηθεί η ιδιότητα των αφαιρεθέντων πραγμάτων ως ανηκόντων στο κράτος, δεδομένου ότι η διακεκριμένη αυτή μορφή του εν λόγω εγκλήματος δεν είναι δυνατό να αφορά πράγματα ανήκοντα σε στρατιωτικό.

Είναι πολλές οι περιπτώσεις κατά τις οποίες δημιουργούνται οικονομικές εκκρεμότητες προς τακτοποίηση και συμψηφισμό μεταξύ στρατιωτικών και δικαιούχων φορέων με τη μεσολαβητική συνδρομή της μισθοδοτούσας αρχής. Συχνότερα στο εγκληματικό αυτό πεδίο εντάσσονται οφειλές αποστρατευθέντων στρατιωτικών, οι οποίοι -θεωρητικά- δεν έχουν ίδιες με το εν ενεργεία προσωπικό δυνατότητες ελέγχου των ενεργειών των Διαχειριστών. Έτσι λοιπόν, ανακύπτουν συχνά προβλήματα σχετικά με θέματα τακτοποιήσεως οφειλών επανερχομένων στην ενέργεια αποστρατευθέντων αξιωματικών, παρακρατήσεων αποδοχών από

¹ Σχετικά με το έγκλημα της υπεξαίρεσεως, βλέπε Μανωλεδάκη, Ποινικό δίκαιο, Εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας, 1994, σελ. 191 επ., Ανδρουλάκη, Σε τι έγκειται επιτέλους η υπεξαίρεση, Ποιν.Χρον. 1984, σελ. 465. Ειδικότερα δε σχετικά με την υπεξαίρεση στρατιωτικών πραγμάτων βλέπε Παπαδαμάκη, Στρατιωτικό ποινικό δίκαιο, 1997, σελ. 433 επ.

² Βλέπε σχετικά Παπαδαμάκη, ό.π., σελ. 437, ενώ για τα ισχύοντα προ του ΝΔ 721/70 βλέπε Ανανιάδη, Στρατιωτικόν ποινικόν δίκαιον, Α' ουσιαστικόν, 1955, σελ. 187 επ., Γιαννήρη, Ερμηνεία του στρατιωτικού ποινικού κώδικος, 1959, σελ. 135.

καταβληθείσες συντάξεις, οφειλών προς ασφαλιστικά ταμεία, παρακρατήσεων υπέρ του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, μισθολογικών διαφορών προαγωγών και πολλά άλλα, τα οποία συνήθως διευθετούνται κατόπιν συμψηφισμού με τις προς λήψη τακτικές ή αναδρομικές αποδοχές.

Είναι αναμφισβήτητο γεγονός ότι τα χρήματα της μισθοδοσίας ανήκουν στο κράτος μέχρι τη στιγμή που αποδίδονται στο δικαιούχο. Μάλιστα, σε εκτέλεση του 24^{ου} Τμήματος του Εγχειριδίου Πολεμικής Αεροπορίας Δ'-13/ Φεβρουάριος 1986 "Διαδικασία εκτέλεσης καταλογιστικής απόφασης ή διαταγής όταν ο οφειλέτης υπηρετεί στη μονάδα", αποδίδονται τελικά στους δικαιούχους ως μηνιαίες αποδοχές χρηματικά ποσά, τα οποία προκύπτουν αφού ο υπόλογος Διαχειριστής Χρηματικού προβεί στις απαιτούμενες παρακρατήσεις, προκειμένου εν συνεχεία να αποδώσει αυτά για λογαριασμό των οφειλετών στους δικαιούχους φορείς. Έχω την άποψη ότι τα παρακρατηθέντα αυτά χρηματικά ποσά αναμφισβήτητα αποτελούν μέρος των αποδοχών των στρατιωτικών, οι οποίες από τη στιγμή που "εκκαθαρίστηκαν" με τον προεκτεθέντα τρόπο, περιήλθαν στην προσωπική τους περιουσία. Ουσιαστικά, η "εκκαθάριση" αυτή περικλείει δύο εν δυνάμει ενέργειες: αφενός την καταβολή των τακτικών αποδοχών στο στρατιωτικό και αφετέρου την πληρωμή εκ μέρους του προς το Διαχειριστή των χρηματικών ποσών που απαιτούνται για τη ρύθμιση των οφειλών του. Πρόκειται δηλαδή, για παραδόσεις χρηματικών ποσών από την περιουσία του στρατιωτικού προς το Διαχειριστή, οι οποίες αποσκοπούν στην αποπληρωμή οφειλών του προς έτερους δικαιούχους φορείς. Άλλωστε, αξίζει να σημειωθεί ότι τα σύμφωνα με την ανωτέρω διαδικασία παρακρατηθέντα ποσά που ανήκουν στην κυριότητα στρατιωτικών, θα περιέρχονταν στο κράτος μετά την ολοκλήρωση των ενεργειών αποδόσεώς τους από το Διαχειριστή, σύμφωνα με τις προβλεπόμενες στα οικεία θεσμικά κείμενα διαδικασίες. Συνεπώς, τα ποσά αυτά δεν περιέρχονται στο κράτος τη στιγμή που λαμβάνει χώρα η απόδοσή τους στο Διαχειριστή της μονάδας, αφού απλώς οι στρατιωτικοί χρησιμοποιούν την "υπηρεσιακή οδό" -σύμφωνα με τα προβλεπόμενα- για αποπληρωμή οφειλών από την προσωπική τους περιουσία στους δικαιούχους κρατικούς φορείς. Μάλιστα, από το κείμενο του 24ου Τμήματος του ανωτέρω Εγχειριδίου προκύπτει ότι ο Διαχειριστής Χρηματικού φροντίζει, σύμφωνα με την περιγραφόμενη διαδικασία, για την είσπραξη των καταλογισθέντων ποσών από τις "αποδοχές του οφειλέτη", γεγονός που καταδεικνύει ότι τα καταλογισθέντα ποσά ανήκουν και παραμένουν, φυσικά, στις αποδοχές των

οφειλετών, προοριζόμενα προς απόδοση στο δικαιούχο κρατικό φορέα. Ειδικότερα, οι Διαχειριστές υποχρεούνται να προβαίνουν τόσο σε έκδοση σχετικών διπλοτύπων αποδείξεων για τις εν λόγω οφειλές, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο 53ο τμήμα άρθρο 2 περ. γ' του Εγχειριδίου Πολεμικής Αεροπορίας Δ'-2/ Μάϊος 1985 "Οργάνωση οικονομικών υπηρεσιών Π.Α. - Λογιστικό - Χρηματικό", όσο και σε αντίστοιχες ενημερώσεις των τηρουμένων βιβλίων στη διαχείρισή τους.

Στον αντίποδα υποστηρίζεται ότι σε ανάλογες περιπτώσεις οι στρατιωτικοί ουδέποτε απέκτησαν κυριότητα επί των ως άνω ποσών, δεδομένου ότι αυτά δεν παραδόθηκαν με υλικό τρόπο στα χέρια τους, παρότι ήταν δικαιούχοι. Κατά την ίδια άποψη, η κυριότητα των εν λόγω ποσών εξ αρχής ανήκει στο Ελληνικό Δημόσιο και παραμένει σε αυτό, καθόσον η πράξη ιδιοποίησης από το Διαχειριστή λαμβάνει χώρα χωρίς αυτά να έχουν αποδοθεί στο δικαιούχο στρατιωτικό, αποτελώντας υπεξαίρεση πραγμάτων ανηκόντων εις το κράτος και όχι σε στρατιωτικό. Έχουμε όμως την άποψη, η οποία συνεπικουρείται από τα προεκτεθέντα, ότι δεν είναι δόκιμο το κρίσιμο στοιχείο για τον καθορισμό της κυριότητας επί των εν λόγω χρηματικών ποσών να εξαρτάται από μια καθαρώς υλικού περιεχομένου πράξη (την παράδοση των χρημάτων στα χέρια του δικαιούχου στρατιωτικού), η οποία εν κατακλείδι δεν δύναται να αναιρέσει ουδόλως το γεγονός ότι τα υπόψη ποσά ανήκουν σε αυτόν και παραμένουν στην κυριότητά του, έως ότου ο Διαχειριστής προβεί στις προβλεπόμενες από τα σχετικά θεσμικά κείμενα ενέργειες δια της υπηρεσιακής οδού, οι οποίες έχουν ως αποτέλεσμα την απόδοσή τους στους κατά περίπτωση δικαιούχους φορείς. Στις υπό εξέταση περιπτώσεις είναι προφανές ότι ενέργεια ιδιοποίησης συνιστά η μη απόδοση των χρημάτων στο δικαιούχο φορέα από την αυθαίρετη βούληση του Διαχειριστή, αφού κατά κανόνα δεν απαιτείται οποιασδήποτε μορφής όχληση για την απόδοσή τους. Συνεπώς, το όλο θέμα της αποδόσεως των παρακρατηθέντων ποσών δεν εναπόκειται σε καμία περίπτωση στην κρίση του Διαχειριστή, μη τιθεμένου καν ζητήματος εκφράσεως εξωτερικής συμπεριφοράς, δηλωτικής της θελήσεώς του να ενσωματώσει τα ποσά στην περιουσία του.

Ενόψει όλων αυτών κρίνεται ορθότερο να γίνει αποδεκτό ότι σε περιπτώσεις υπεξαίρεσεων από υπόλογους στρατιωτικούς Διαχειριστές χρηματικών ποσών, τα οποία παραμένουν στις Διαχειρίσεις τους ως προϊόντα συμψηφισμών οικονομικών οφειλών στρατιωτικών προς έτερους δικαιούχους φορείς, τα εν λόγω

υπεξαιρεθέντα ποσά ανήκουν στην κυριότητα των στρατιωτικών και όχι σε αυτήν του κράτους. Άλλωστε, πέραν των προεκτεθέντων επιχειρημάτων, η συγκεκριμένη πρόταση αποβαίνει προς όφελος του κατηγορουμένου Διαχειριστή ως επεικέστερη και έχουσα πλημμεληματική μορφή, μη παραγνωριζομένου του γεγονότος ότι στην πλειονότητα των υπό κρίση υποθέσεων τα υπεξαιρεθέντα χρηματικά ποσά εκ των πραγμάτων δεν δύνανται να αποτελέσουν αντικείμενα “ιδιαίτερα μεγάλης αξίας”.